

Умер наш „пайташ“ – Ярослав Сабол

Новый Сад, 27. фебруара 2010. (Рутенпрес) – В четверг вечер, 25. фебруара 2010, у Новім Саді нечекано умер Ярослав Сабол, підпресда Народной рады Русинів і визначный довгорічний представитель Руськой маткы, організації Русинів у Сербії.

Ярослав Сабол ся народив 29. юлія 1951 у Шіді, де закінчив основну школу і гімназію.

В р. 1975 закінчив штудії на Факулті політичных наук – Одділію журналістики у Београді і був єдним з першых школованых новинарів міджі Русинами в бывшій Югославії. Іщі як штіпендіста наступив до своєї першой новинарської роботи – до Радіа і телевізії Новый Сад – Редакції програмів на русиньскім языку. Од р. 1980 робив у Новинарсько-выдавательській фірмі „Роботнічка преса“ („Радничка штампа“) у Београді як дописователь за Войводину, одкы внаслідку хвороты одходить до пензії 1998 року.

Уж од основной школы ся Ярослав Сабол інтересовав о журналістику а свою першу статью опубліковав у новинках „Спортске новости“ у Загребі 1969 року. Того самого року дістав оцініня шідьской Основной школы Філіпа Вішніча за опубліковану репортаж о шпортовых змаганнях в рамках ослав Дня школы.

Почас штудій Сабол був дописователём „Руського слова“ і београдських новинок: „Вечерне новости“, „Борба“ і „Спортске новости“. Як новинарь Я. Сабол був оцінений преміями Союзу новинарів Войводини, Сербії і Югославії.

Ярослава Саболу сі будеме памятати за ёго велику і широкогранну ангажованость в русиньскім культурно-освітнім русі в рамках нашой організації в Сербії, главно в Новім Саді і Шіді. Свій вольный час, знаня і способности Ярослав Сабол вкладав до ангажованя ся в роботі Руськой маткы Сербії, був членом ей органів, делегат і участник засідань Світового конгресу Русинів. Од р. 2002 був і підпресдом Руськой маткы і пресдом Містьской організації Руськой маткы в Новім Саді. Я. Сабол був закладателём Фестивалу монодрам і дуодрам у Новім Саді і єдним із закладателів Фестивалу тамбуровой музыки „Мелодії руського двору“ в Шіді.

За члена і підпресду Народной рады Русинів Сербії був зволений в р. 2004, де мав на старости область інформованя і тоту функцію робив до кінця свого жывота.

Активный був і в новинарських організаціях, де був членом Президії Організації аграрных новинарів Войводини.

Попри многих своїх активностях, до котрых давав цілого себе, Ярослав Сабол був і активным членом містьской харітативной організації Новосадьской парохії.

Підпресда Народной рады Русинів у Сербії – Ярослав Сабол був похований 27. фебруара 2010 на Новім цінтерю в Новім Саді. Одышов до вічности, охабивши своїх близких, жену і дівку.

Вічная ёму память!

-зам-

За редакцію посыламе послідне збогом нашому дорогому і доброму пайташови і обіцяеме му, же не забудеме на нёго і на ёго роботу про Русинів.

„Конференція“ і бал – велике фіаско!

12. фебруара 2010 у Пряшові в конгресовій салі готела Дукля одбыла ся конференція, котра мала мати міджінародный характер і была присвячена емерітному єпископови, Монс. Янови Гіркови як чоловікови зо „щірым“ одношінем к Русинам.

Парадоксно, перед конференціов ай незаінтересованы ся інтересовали о то, в яким дусі і чом є властно конференція міджінародного характеру організована і присвячена якраз Монс. Янови Гіркови, котрого бівша часть русиньских грекокатоликів не видить в позітивнім світлі. Він нелем же не вирішыв русиньску проблематіку в рамках Грекокатолицькой церькви на Словеньску, але наспак – став ся ініціатором словакізації Русинів.

Словакізацію обрядів у грекокатолицькій церькви много Русинів приписує сучасному владыкови Янови Бабякови, но він лем „наступив до влаку“, котрый розбігнул Монс. Гірка в минулости. Много участників ся надіяло, же конференція буде одповідёв на факты з історії, котры ништо не може поперти, ани самовольно інтерпретовати. Не стало ся так. Конференція была великим шкандалом, але главно зробила ганьбу Русинам. Взяло на ній участь „аж“ 20 людей а к міджінародному характеру мала барз далеко. Была необективна а участь на акції не взяли ани представителі нияких русиньских організації, котры у возроднім русі Русинів ся активізують уж довгы рокры.

(Продовжіня на 2. стор.)

ПРИДЬТЕ

на літню школу
русиньского языка

Інштїтут русиньского языка
і культуры ПУ в Пряшові

позыватъ Вас на

першый річник Літнѣй школы
русиньского языка і культуры

STUDIUM CARPATHO-RUTHENORUM

14. 6. – 4. 7. 2010.

Пригласити ся мож до 1. 4. 2010, контакт: Ústav rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity, Námestie legionárov 3, 080 01 Prešov, Slovakia, tel.: +421 (51) 7720 392, e-mail: urjk@unipo.sk

У публикації Хто є хто в СР є і А. Плішкова

10. децембра 2009 ся нам дістало до рук шесте выданя престижной публикації **WHO IS WHO V SLOVENSKEJ REPUBLIKE** (Хто є хто в СР), яка вышла минулого року у Швейцарії на 979 сторінках і де є опублікованых 4 720 новых біографій особностей з розлічных сфер жывота і науки в СР, як і список приближно 15 390 мен з попередніх пятёх выдань. Міджі опублікованыма біографіями і в тім выданю суть біографії дакількох Русинів, міджі ними і директоркы Інштїтуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзїты в Пряшові – ПгДр. Анны Плішковой, ПгД., родачкы з Пыхонь (окр. Снина), де прожыла дїтськы і молоды рокры. Окрем іншого, она є авторков першой дізертачной работы о русиньскім языку написаной в русиньскім списовнім языку, котру обгаїла на Універзїті Коменьского в Братїславі (2006), дале є авторков трёх научных монографій, з яких єдна вышла в заграничу, сполуавторков – ведно з доц. ПгДр. Василём Ябуром, к. н. – першого высокошкольського учебника і восьмох учебників русиньского языка про основны і середні школы, опубліковала 53 научных і одборных работ, з того 9 в заграничу, выступала на 31 домашніх і заграничных конференціях.

„Конференція“ і бал – велике фіаско!

(Закінчіня з 1. стор.)

Найвекшым фіаском было, же на конференції не взяли участь ани грекокатолицькы священници, про котрых особа Монс. Гірки бы мала быти неодділнов частёв їх душпас-тырьского жывота.

Тота інформация не мать за ціль оцінёвати особу Монс. Гірки, але скоріше є на задуманя, ці акція была хосенна про єй організаторів, членів лем недавно vznikнутой організації **Здружіня Русинів Словеньска**, котрой председом є Мґр. Растіслав Зима, **якы не мають нияке моралне право заступати вшиткых Русинів Словеньска в таких чутливых темах і дякова-ти Монс. Гірки в мені вшиткых Русинів!!!**

Бо окрем высше уведженой організації никотра інша русиньска організація не партіциповала на тій конференції. Вшиткым Русинам є надміру ясно, же Монс. Гірка про них не зробив абсолютно ніч. То суть історичны факты, котры не можуть поперти ани самы організаторы акції. Незнання історичных фактів, недостаток скусеностей і необективность організаторів завинили, же Русины суть тепер на ганьбу, на сміх тыж словеньскому жытельству, главно в пряшівській області.

Насліднов „выдаренов“ акціов того самого тіму був і **1. Міджінародный русиньскый бал**, котрый ся одбыв

13. фебруара 2010 тыж в готелі Дукля. Так як зробив собі велику рекламу, так і наславно скінчив: участь на нім взяло „аж“ 40 участников, з того 20 выступаючих. Пусто было главно зато, же Русины ся дізнали – чом і на честь кого ся організує. В данім контексті несерьёзным ділом організаторів была, наприклад, реклама на першу ціну в томболі, яков мало быти авто значкы Шевролет. А повіджте, хто бы за пару евр не хотів выграти авто?! Але яке было наконець скламаня, кідь вітяз ся дізнав, же авто выграв лем на вікенд... Также і такы несерьёзны практыкі Здружіня Русинів Словеньска попустили імідж Русинів міста Пряшів.

Наконець треба підкреслити, же Здружіня Русинів Словеньска є лем недавно заложенов організації, котра без будьякой сполупрацы і порады з одборниками, як і з довше ествуючіма і скусенішыма організаторами акцій в русиньскім народностнім контексті, ся пустила до приправ **„міджінародной одборной конференції“ і „1. Міджінародного русиньского балу“**, через котры ся ім **подарило лем скомпромітовати Русинів**. Задумайме ся, ці такы акції інтегрують Русинів і суть вкладом до їх возродного процесу нелем на Словакії, але і у світі.

-лс-

Выбране з: www.rusyn.sk

Далшый протест перед Руськым домом у Пряшові

Ініціативна група Русинів, котра боює за вернутя Руського дому, історичной будовы в центрі Пряшова, **19. фебруара 2010** свої пожадавкы декларовала демонстративным способом перед тов будовов на Главній уліці чісло **62**. Як увів знамый карикатуриста Федор Віцо, Руськый дім собі узурповало троє людей, котры до нёго не пуцають членів русиньскых організацій. На знак протесту проти такого ставу запалили свічки перед будовов і прочітали выголошіня, котре участници протестной громады прямо на уліці підпорили своїма підписами.

Віцо інформовав, же Руськый дім був куплений 1925 року з народной фінанчній збіркы і зато мать служыти ай днесь потребам вшиткых русиньскых організацій. Твердить, же в році 2006 будова нечестным способом стала маєтком надації а з маєтком високой ціны днесь маніпулує троє людей без будьякой контролі. Подля Віца подвод був зроблений так, же **узкий круг людей приложыв підписы з рядной членьской громады Руськый клуб – 1923 під закладательску листину Надації Руськый клуб 1923 і без інформованя членів здружіня єй дали зареґістровати**. Під надацію потім перевзяли будову Руського дому а одтогды самозвано єй хоснує троє людей. Діло є на Окреснім суді в Пряшові, де ся припад вернув з крайского суду а доднесь не був становлений термін засіданя суду.

Подля Мґр. Петра Крайняка, котрый є єдным із активных членів Ініціативной группы Русинів за захрану Руського дому, зачатком фебруара їх члены послали **Отворене писмо міністрів внутра СР, Робертови Калинякови, жебы перевірил діятельство надації** (позн. ред.: опублікуєме го в далшій чіслі). Сіґнатарі писма в нім упозорнюють на волоклу роботу судів, прокуратуры і поліції, котры подля них в тім ділі не діють. Сценарь публічного выступліня неспокойных Русинів був подобный як перед роком в тім самім часі. Ёго організаторы хотіли указати на то, же ани по році проблем Руського дому ся не рушыв з місця. Председа Надації Руського клубу 1923 Штефан Секерак про аґентуру „SITA“ повів, же вшиткы атаки суть неправдивы і буде на них реаговати на будучій тыждень у своїм выголошіню. Подля ёго тверджіня, **до будовы Руського дому Русины мають приступ, але не такы як Федор Віцо і подобны, „котры русиньскый хліб їдять, але давно го зрадили.“** SITA

Кошіцькы Русины – де ідете?

„Кошіці – метропола выходного Словеньска“. Так ся писало іщі за соціалізму. Днесь Кошіціям конкурує в тім титулі Пряшів, бо за демокрації бывший Выходословеньскый край був розділений на дві часты: Кошіцькый край з центром в Кошіціях і Пряшівскый край з центром у Пряшові...

В році 1977 папа римскый Іоан Павел II. установив у Кошіціях грекокатолицькый екзархат з офіціалнов назвов, в котрій ся грекокатолици ани не споминають: **„Кошіцькый апостольскый екзархат“**. Екзархаты не мусять быти грекокатолицькыма, можуть быти і римокатолицькыма, зато є інтересне, же в офіціалній назві екзархату слово **„грекокатолицькый“** папа римскый выхавив.

Єм старый Кошічан. Ту єм ся народив і прожыв векшу часть свого жывота. До церькви єм ходив каждый день... Недавно єм був по довшім часі, лем так в єден день вечур о 17-ій годині в бывшій єдиній кошіцькій грекокатолицькій церькви (днесь уж катедралі Рождества Пресвятой Богородиці Кошіцькой грекокатолицькой епархії) на Службі Божій. Была, самособов, по словеньскы, не по старославянскы. На Службі Божій было коло 50 людей. Векшыну з них доднесь активно бісідуює по русиньскы. Кошіцькый грекокатолицькый епархіалный єпископ-редемпторіста, Ёго Пресвященство **Мілан Хаутур** скоро всягды о собі проголошує, же є народностёв Русин і же ся за то не ганьбить. Ёго найблизшы і сучас-

но найактивнішы священници-сполупрацовници походят з твердой русиньской Лабірціны, де прожыли молоды роки і таксамо вшиткы бісідують своїм материньскым русиньскым языком. А в кошіцькій церькви-катедралі ружанець по словеньскы перед Службов Божов організує старша Русинка-Лабірчанка, котра уж скоро півстороча жыє в Кошіціях...

ЯКИЙ ВАШ ПОГЛЯД

В мойй мыслі ся обявив вопрос: Де суть словеньскы грекокатолицькы вірници? Такой єм сі одповідав: Они ходять уж до римокатолицькых костелів. Та чом не ходять до своєї грекокатолицькой церькви? Зато, бо говорять, же то вшитко єдно... А їх діти? Уж суть похрещены римокатолици.

Є то на зачудованя: єпископ – Русин, ёго найактивнішы священници-сполупрацовници – Русины, векшына людей, якы дотеперь іщі ходять до грекокатолицькой церькви (не є єдно ці ідуть до церькви або до костела) – Русины. А в грекокатолицькій церькви-катедралі молитва ся одправлять по словеньскы – **„жебы люде розуміли“**. А тзв. словеньскы грекокатолици (котры не знають по русиньскы)? Тоты днесь уж патрять міджі найактивнішых римокатолицькых вірників по римокатолицькых костелах Кошіць. А первістны римокатолици? Покры не повмерали, поступно ся стають практычныма атеїстами, мормонами, єговістами,.. бо костелы суть

таксамо напівпорожні. Прошу ся: **Кошіцькы Русины, де ідете?**

П. С.: Подля посліднёго списованя людей з року 2001 жыло в Кошіціях доведна 5 015 грекокатоликів, з котрых сі увело **1 497 як свій материньскый язык русиньскый**. Грекокатолици в Кошіціях суть днесь зорганізованы до пятёх грекокатолицькых парохій: 1. Кошіці – Запад, 2. Кошіці – Дарговскых героїв, 3. Кошіці – Над язером, 4. Кошіці – Сідліско Тягановці, 5. Кошіці – Старе місто. **Ани в єдній з уведжених парохіалных церьковлей Русины не чують св. єванґеліє у своїй материньській русиньській бісіді, не чують нияку проповідь по русиньскы**. В тім істім часі жыють в Кошіціях двоє русиньскы священници (о. Горазд Андрій Тімковіч, ЧСВВ, і о. Йосафат Владимір Тімковіч, ЧСВВ), котры суть способны і охотны провадити пасторацію по русиньскы. Уж єден і пів рока жадають містного грекокатолицького єпископа-редемпторісту, Русина, Ёго Пресвященство Мілана Хаутура, жебы їх прияв до активной пасторації. Доднесь їм на многочісленны жадости-урґенції писомно не одповів (послідні жадости были посланы і римскому папови Бенедіктови XVI.), а в устнім розговорі з **о. Гораздом Андрієм Тімковічом, ЧСВВ** (на ходбі єпископского уряду) му повів дословно того: **„Вы сьте ся выстрілили на Місяць...“**

о. Йосафат Владимір ТІМКОВІЧ, ЧСВВ,
Кошіці

Александр Павлович – священник, поет, народный будитель Русинів

(Закінчення з числа 1 – 4 / 2010.)

І кідь А. Павловичови Пряшів як центр культурно-сполоченського жывота приносив много можностей на активну роботу, зраджало го ёго здравя. Так пожадав отця єпископа, жебы му приділив парохію у Великій Полянї, де не было священника. Хоць єпископ ёго жадость не сповнив, Павлович надале наполігав зняти го функції архіваря.

5. юна 1851 був менований за священника до Біловежі (коло Бардеєва), де служив 13 років як праведный душпастырь, вірний тілом і душою своему народови (1851 – 1864). Хоць му владыка сучасно понукнув місто гімназійного професора руського і словенського языка на высшій гімназії в Кошицях, Павлович тото місце не прияв, дав предность душпастырьській роботі в Біловежі. Переселив ся там 5. юна 1851. Біловежі зістав вірний аж до року 1864, коли одышов до Свідника. Мож повісти, же якраз Біловежа была містом, де ся Павлович сформовав як народовець, священник, педагог, писатель – прозаїк і поет, народный будитель і великий патріот свого народа. Праві в тім часі написав свої поезії *Учься мое дитя, Я сын Бескидов, Думки маковицких красавиц, Я в карпатском краю руську мамку маю* і другы. Ціннов є поема *Став бидного селянина*, котра была найдже-на при оправі стріхи на церкві. Поезії мають міцный патріотичный і народный акцент. Павлович в них описує бідный жывот Русина, ёго безрадность і безвыходность з тяжкой соціальною ситуаціей. Популярность Павловича як священника міцно люблячого свій народ наросла натілько, же кідь ся увольнило місце на фарі в Андрієвій, містны жытелі ся на єпископстві дожадовали, жебы А. Павлович ся став їх парохом. Єпископ їм з незнамых причін не выповнив желаня.

В Біловежі написав Павлович много народных поезій. Село в тім часі не мало ани школы, ани свого учителя, Павлович сам учив дітей писати, читати, раховати і малевати. З фары ся так став центр освіти про неграмотный народ. Быв то став великой духовной і матеріальною мізеріей. Народ був в такій ситуації одсужденый на заник.

Заховало ся много пригод, котры Павлович зажив з своїма парохіанами, главно молодшыма. Раз ся му пришов похвалити єден хлопець, же ёго камарат Василь зробив з дерева плуг. Поміг сі притім ножиком, котрый стояв два грайцарі. Павлович зручного хлопця похвалив і хотів го послати до Бардеєва, жебы ся выучив за тесяря. Хлопець ся але того зрїк, бо: „... хто бы ся постарав о мамку?“ Так шыковный Василь пізніше робив лем пишалкы і кошыкы, як то было в Біловежі звыком. Пізніше ся своїма виробками прославив у Росії. Тогды сі спомянув на свого доброго учителя і священника. Од істого незнамого руського пана дістав до дару дві ікони і велику книгу, в котрій было написане: „Тоту книгу з почливість посылам священникови, котрый свій род так міцно любить.“ І тота пригода характеризує любов народа к своему душпастырьєви – поетови А. Павловичови.

Першы поезії Павловича нам наповідають, же поет докаже майстровскы нарабляти з лексіков, котра є характерна про выходословенскы діалекты. В тім періоді пришов до контакту з шутовцями. Памятним ся стало мотто з єдною із ранніх поезій, котры написав выходословенським діалектом: „*Mne lem tota nota mila, ktoru me matka učila...*“, або : „*Nech žiju našo vudcove v Turčajšnym svatym Martine! Nestarajce se, otcove, sloveňska reč nezahyne.*“ (З біографії А. Павловича ся мож дізнати, же він ся свою родну русинську бісїду і азбуку мав можность добрі научити аж в пізнішій віці, бо як сирота одмала путовав по розлічных краях за штудіями, з родиною быв барз мало і так было мало можностей на комунікацію – позн. ред.). Суть то слова надхненого народовця з програму Матїці словенської, котра сі поставила за ціль захранити словенський язык перед заником, але мотто прозраджать, же під словенським языком Павлович думав і діалект, в оточіню котрого жыв – шаріський, в котрім і зачинав писати свої поезії. Молодый Павлович був

надхнений думков ідеї цілославянської взаємности, але не была му легковажна ани соціална ситуація чоловіка як такого: „*Lem ten nej se našej budoucnosti leka, který nechce uscic v člověku člověka. – Nebojce se, lidé, našej budoucnosti, šak až v tej zakvitnu člověčenstva čnosti. Slunka pravdy ceple pramene už svicu, slovaňske plemena idu ku rozvicu: krivdy učinene milosc zahladzuje, brat brata miluje, jah Buh prikazuje.*“

Слова надії, котры Павлович вкладав до будучности, прозраджують, же тот великий гуманіста зажив уж і опачный тренд, котрый глубоко зранёвав ёго душу. К ёго представі „славянського племя“ не справовали ся „братя на западі“ почливо, як „чоловік ку чоловікови“, кривдили му неправдами (то значить, выдумками з часів романтизму), нежычливо му компліковали путь „ku rozvicu“, не мали к нёму братської ласкы. Так то Павлович выповідав в поезіях о зборівскім замку. Помершому панови вытыкав, же він ся выносил над славянським народом. Над тым народом, котрый му град збудовав і своїм языком го поменовав. Недостаток славянського духа вытыкав і сучасным панам замку, критично ся позерав на хыбне славянство в народі: „*Zavislivci lidé, braca na zapadze, i oni vse buli slovinstvu na zradze. Podla jich, prepodla prekleta osveta, pozbavuje ljudi narodnosti kveta.*“

На тогочасны розопрі (кідь го бурцовала выходнярка: „*bida prevelika, chcejú nas pozbavit viry i jazyka...*“), Павлович реагує як skutочный священник, котрый бы мав пестовати злагоду міджі людми, рішати выштыкы мірнов дорогов: „... *opametajce se, mile braca, lidé, bo kto kukol' seja, žito žac nebudze.*“

Вызва і надія на будучу „*seplu lasku*“ братів на западі свідчить о факті, же молодой священник був прихылником старославянської літургії і вытримав ей негацію. Не резігнавав, як ёго сучасник – священник Ян Цукер: „...*vedomie vysunutej oázy biblicko-českej liturgie vo vsi. kraji bezvýhodiskovost' negácie bratov na západe Cukerovi ťaživo ozrejnilo.*“

Выходословенскы поезії, як і погляды А. Павловича збачив боєвник за бібличну „старославянчину“ Йонаш Заборський. Родак з Турця будь не порозумів початочне Павловичове надхнутя із воджатаїв „материньско-го“ типу, або не похопив ёго критичізм типу: „*prekleta osveta pozbavuje ljudi narodnost kveta, viry i jazyka*“. Ани Павлович преці не схвалёвав обходжїня властных і опічїня ся по „міцных“: „*Kto k národu svemu nema ceplej lasky a poi cudzich roloch chodzi zbirac klasky*“, тому подля Павловича грозить божый трест „...*za naroda zradu*“.

Упозорніня на творы Павловича написаны шаріським діалектом не нашли одзвєв в історії словенської літературы. Шкода. Ёго „славеноруській“ творчости не хыбить оцініня в історії літературы Русинів або Українців (1925, 1955).

З тов етапов жывота є спята і ініціатива Павловича на заложїня Общества св. Іоанна Хрестителя в році 1862, де Павлович був єдным з ініціаторів ёго зроду. З того періоду є знаме тыж близке приятельство зо словенським драматиком Йонашом Заборським. Літературна наука конштатує выразный вплив їх взаємных контактів на літературну творчость обидвох особностей.

В роках 1863 – 1865 сполупрацовав Павлович з Духновічом. Выдає алманах *Поздравление Русинов* і школьскы учебники про діти. Переробив і выдав друге выдання Духновічовой *Книжиці читальной для начинающих*.

В році 1864 Павлович пришов до Вышнєго Свідника (знову на властну жадость), де був аж до своєї смерти – 25. децембра 1900, то значить 36 років. Там – у Свіднику ся розвинула Павловичова особность в цілій шырьці. Выштык свій вольный час давав освіті народа, што было ёго skutочнов радостєв. Тота ёго работа ся стала плоднов, жертвеннов і пожегнанов. Павлович жертвенно катехізовав у школї, не выпустив ани єдну годину. Быв прїсный і прїнциповый у своїх повинностях. Тото выштыкы робив з ласкы к своему народу, вірі і

грекокатолицькій церкві. Высловив то і в єдній зо своїх поезій: *Вот я состарелся:*

*Ступай по стремнинам Бескидов,
Совершай назначеный путь
И вере, языку прадедов
Непоколебим, верен будь!* (Венец, с. 26 – 27).

У своїх літературных творах ся найвеце замїряв на народну творчость Русинів спід Маковиці, народны пісні, чім сі выслужыв псевдонім „маковицький соловей“. Тот ёго період належав к найплоднішым в ёго жывоті. В тім часі написав такы поезії, як: *Колы мурували білу Маковицю*, на слова котрой была скомпонована музыка. Тов співанков каждорічно отворяють Свято культуры Русинів у Свіднику. Є то прояв вдячности Русинів за тоту ёго прикладну старостливість о свій народ. За свого жывота Павловича тримав у почливости нелем простый народ, але і інтелігенція. Приклад ёго народовецтва може послужыти і днешнім священникам, котры служать своему народу по русиньскых селах, може іншпировати і душпастырьів-Словаків. Павлович цілий свій жывот присвятив духовному і матеріальному благу свого народа. Вів дітей в школї, дорослых в церкві к добру к красну. Як 81-річний іщі все вів години катехізму в школї.

Тематично можеме мотивы ёго творчости розділити до дакількох груп: тяжка соціална ситуація на селі (*Бедство Маковицы, Смутных, грозных часов мы ся дочекали, Смутятся, вздыхают людакве бидненкы, Убогий Русин...*), історична минулость (*Дума об атамане Подкове, убитом Польщей во Львове, Маковица, Давный Свидник и жители его...*), тяжка доля сирот (*Маковичанка. Сирота, Сиротка служеница, Замерзшая сирота, Свадьба сироты*), проблематика еміграції (*Честный Руснак с Маковицы раздумує в Америци, Америка – новый свет, В Америку ходят люде*), тема революції 1848 – 1849 (*Гинет тьма ужасной ночи, Свобода, 1848 – 1849 год*), інтімна поезія.

Найвыразнішым твором автора є поема *Стан бидного селянина*. Іншпираций про ей написаня ся став великий голод в році 1847, котрого дослідкы сам Павлович зажив. Окрем того зберав фолклор, штудовав етнографію і історію Русинів, але главно писав поезію. У своїх поезіях переважно выходив з традиції народной словесности, зато і многы ёго поезії ся стали народныма, докінця была на них скомпонована і музыка.

За жывота А. Павловича не вышло книжно ани єдно выдання ёго поезій. Єдинов книжков, котра была выдрукована є *Песник для маковицькой руськой дитвы*, учебник зо стишками про найменшых школярів. Свої творы Павлович писав переважно язычїєм – языком з елементами народного, церковнославянського і російского языка. А. Павлович публиковав переважно в алманахах, календарях і періодіках. Были то главно віденський *Вестник*, галицькы *Зоря Галицка, Слово, Галичанин*, карпаторуськы (русиньскы) *Церковная газета, Свѣт, Новый Свѣт, Карпатъ, Листокъ, Наука, Недѣля*, словенськы *Pešťbudinske vedomosti, Sokol, Černokňazník*, польска *Gwiazdka Cieszińska*.

Іщі в часі своїх богословских штудій в Тырнавї Павлович спознав много молодых словенських патріотів, котры мали великий вплив на ёго творчость, з них дакілько особностей словенської літературы. Были то Ян Паларік, Мартін Гаттала – єден з кодифікаторів словенського правопису. Андрієви Сладковічови Павлович присвятив оду *Поздравление славному сину Славы над Гроном, солодко поющему Андрею Сладковичу*. Презентовав Русинам переклад части віршованой поемы *Marina* од Сладковіча. Поетичный штїл А. Сладковіча був іншпираций про дакотры ёго ліричны творы.

А. Павлович утримовав тісны контакты з Іваном Поливом, педагогом, фолклорістом, культурно-освітнім діятелєм. Сполупрацовав з ним напр. при заложїню *Спотребного дружественництва у Свіднику*, котре мало тогды помагати худобным рольницькым родинам. Поливка ся став першым выдавателєм літературных творів А. Духновіча по ёго смерти. Вдяка Поливокови ся Павловичовы рукописны творы заховали до днешніх днів.

(Продовжїня на 4. стор.)

Хочете штудувати руси́нський язык на Пряшівській університі?

Занедавно будучи абсолювенти середніх шкіл будуть собі давати пригласки на високошкольські студії, зато хочемо їх допереду поінформувати о актуальних можностях студія русинського языка на Пряшівській університі в Пряшові, причім комплексны інформації можуть здобути на веб-сторінці ПУ www.unipo.sk, респ. на сторінках окремых факулт ці Інштитуту русинського языка і культури ПУ.

Такоже в академічнім році 2010/2011 ПУ отварять в бакалярськім ступню штудія слідуєчых 16 комбінацій з русинськым языком і літературов:

Філозофічна факулта (пригласки приймає до 28. фебруара 2010):

руси́нський язык і літ. – історія, естетічна выхова, етічна выхова, філозофія, анґліцькый язык і літ., французькый, німецькый, російськый, словацькый і україньскый язык і літ.;

Факулта гуманітних і природных наук (пригласки приймає до 31. марца 2010): руси́нський язык і літ. – анґліцькый язык і літ., словацькый язык і літ., біологія, географія, вытварна выхова;

Факулта шпорту (пригласки приймає до 9. апріля 2010): руси́нський язык і літ. – тілесна выхова.

Віриме, же тоты інформації заінтересують тых, котры уважують о високошкольскім штудію і про кого якраз русиністика бы ся могла стати іншпіраціов.

ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД.,

Інштитут русинського языка і культури Пряшівської університі в Пряшові

Літературны таланты 2010

15. марца 2010 є послідній день одовзданя літературных творів до 30. річника реґіонального конкурзу непрофесіональных авторів під назвов **Літературны таланты 2010**, котры пишуть в языку словенськім або языках народностных меншын, у тім числі і русинськім, котрый організує Вігорлатська книжниця. До конкурзу ся можуть приголосити непрофесіональны авторы у вшыткых вікових категоріях з окресів Гуменне, Снина і Міджілабірці. Автор мусить послати до конкурзу дотеперь неопублікованы літературны роботы, а то найвше 3 із области поезії а 2 з области прозы. Творы посылайте у двох екземплярах. Роботы треба посылати на адресу: **Vihorlatská knižnica, Nám. slobody 50, 066 80 Humenné**, з геслом **Literárne talenty**.

За русинську літературу одповідать **Гелена Бунґанічова**, тел.: **057-77 635 17**, і-мейл: **vihorlatska.kniznica@stonline.sk**. **Д. К.**

НАСТАВ ЧАС ЗАПЛАТИТИ ПЕРЕДПЛАТНЕ НА РІК 2010

Народны новинки – 2. класа: Словенсько – 8,50 €, Чесько – 23 €, Европа – 25 €, остатні штаты – 28 € або 44 \$, **1. класа:** Чесько – 25 €, Европа – 27 €, остатні штаты – 32 € або 49 \$, **Русин – 2. кл.:** Словенсько – 5 €, Чесько – 20 €, Европа – 22 €, остатні штаты – 25 € або 39 \$, **1. кл.:** остатні штаты – 29 € або 44 \$. Заплатити мож банковым шеком (загранічны), приложенов поштовов поукажков (домашні) або на ч. рахунку: **1386912153/0200**. Name, Adress: **Rusyn a Narodny novynky, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovak Republic**. IBAN: **SK540200000001386912153**, SWIFT: **SUBASKBX, Všeobecná úverová banka, a. s., Mlynské nivy 1, 829 90 Bratislava, SR**, telex: **93 297, 93 347, over VÚB, pobočka Prešov, Masarykova 13, 081 86 Prešov**.

Допереду вшыткым дякуєме.

Александр Павлович – священник, поет, народный будитель Русинів

(Закінчіня із 3. стор.)

В році 1863 по заложіню Матіці словенської ведно з А. Добрянськым послав Павлович в мені Общества св. Іоанна Хрестителя поздравне писмо, на котре

Др. Карол Кузмані сердечно реаговав. О добрых одношіях зо словенськым народно-будительськым рухом свідчить і писмо пятьдесятых студентів ужгородської семінарії бістріцькому єпископови Ш. Мойзесови. Пряшівський єпископ О. Гаганець був честным членом Матіці словенської.

Добры одношіня ся проявили і в політичній области, кідь за посланця до Крайского сейму Угорьска в році 1861 був схвалений сполочный кандидат за Словаків і Русинів Адолф Добрянський.

Домінантнов ідеєв народного возроджіння славянськых народів была ідея славянської взаємности. На розділ од активів галицькых Українців, котрых намаганя были орьєнтованы чисто народно, закарпатськы будителі славянську взаємность підпорovali. А. Павлович ся під впливом словенского народно-возроджіння прихыляв к думці споїня Славян на демократічній базі, на розділ од поглядів Л. Штура і М. Костомарова, котры презентовали модел федерації Славян під веджінєм Росії. В поглядах ся Павлович ідеологічно стотожнив з поглядами Алексея Хомякова, але главно Адама Міцкієвіча і Яна Коллара, котры найвше впливали на єго творчость. Павлович ся приятелив і з Йонашом Заборьськым, котрый був священником в Жупчанах недалеко Пряшова, але і з Богушом Носаком-Незабудовом, як і братами Адамом і Яном Гловіковима – зберателями шаріського фолклору. Споминаний Йонаш Заборьський му докінця веновав і єдну зо своїх поезій, котру вложыв до книжки *Žehry* (1851). Павлович сі писав з многыма класіками русинської літературы – Александром Митраком, Іоаном Сильваєм, Юлієм Ставровськым-Попрадывом, Євгеном Фенциком. Мено А. Павловича зістало навсе записане до історії літературы Русинів ведно з такыма менами як А. Духновіч, А. Кралицькый, з котрыма ся особно знав.

Може інтереснов буде інформація, же каждую добру думку, котра го напала, в тім моменті Павлович записав і шов єй прочітати до кухні служобництва, де з їх реакцій такой выдедуковав, ці єй простый народ порозумить. Павлович був барз спонтанным чоловіком, любив штудувати психологію людської души. Но любив нелем людей, але і природу, квіткы. На єго фарі ся все пестовали. Самотный А. Павлович їх поливав аж до своєї смерти. Любив посидіти перед хыжов і кормити куркы. Все мав єдного облюбеного когута.

Путь єго земского жывота ся скінчів 25. декабря 1900 у Свіднику, де є і похованый на цінтерю коло містной грекокатолицької церькви. У Свіднику стоить му памятник, котрого автором є академічный сохарь Франє Гібала, родак із села Крайна Поляна. Єдна з уліць в місті несе мено А. Павловича, помничок мать і на цінтерю коло грекокатолицького храму св. Параскєєвы, в інтерьєрі уведженого храму має памятную таблу, каждорічно ся організує поход Ходниками А. Павловича а тыж конкурз Павловичів літературный Свідник.

Выбір з Павловичовых творів вышов книжно в році 1941 під назвов *Барвінок*, в році 1955 вышла книжка *Избранные произведения*. В році 1982 вышла перша россягліша монографія о А. Павловичови по українськы під назвов *Олександр Павлович. Маковицький соловей*. Богата Павловичова продукція є переважно в рукописах і єй властником є Музей української культуры у Свіднику.

о. ПгДр. Габрьєл СЕКЕЛЬ, ПгД.,
Грекокатолицькый архієпискый школьскый уряд в Пряшові

Ціны і премії Літературного фонду

15. марца 2010 є послідній термін послати пропозиції і самотны творы з областей: проза, поезія, літературна наука, есеїстика, література про діти і молодеж, література факту і драматічны творы релізованы в театрі, радію, філмі і телевізії. Екзістує і **Ціна Александра Павловича за ориґінальный твір в русинськым языку і за переклад зо словенського до русинського языка**. З пропозиціями треба послати по 3 екземпларі з каждой книжки з датами і адресов автора на адресу: **Literárny fond, sekcia pre pôvodnú literatúru, Grösslingova 55, 815 40 Bratislava 1**.

Інформації у ПгДр. Анны Бєдіовой, тел.: 02/52 96 35 29, і-мейл: bediova@litfond.sk

Карпаторусинський научный центр в США выголошує каждорічну

Премію Александра Духновіча

**за русинську літературу
од Штефана Чепы**

Преміов А. Духновіча (1.000 \$ і сошка карпатського медвіда) буде оцінена найліпша книжка опублікована за послідніх 5 років.

Премія А. Духновіча помагать хоснованю русинського языка в літературных творах, котры вносять вызначный вклад до розвою русинської красной літературы. Прозовы і поетічны книжны выдання надрукованы в роках 2005 – 2009 мають право на премію в році 2010. Авторы або выдавателі повинны представити предкладану книжку і послати 3 екземпларі з коротков біоґрафіов автора на ниже уведжены адресы. **15. апріль 2010 року буде посліднім днєм засланя вшыткых матеріалів**. Членами комісії в р. 2010 суть: Елейн Русинко (США), Марія Павловская (США), Валерій Купка (СР).

Адресы на посланя книжок:

2 екземпларі: Professor Elaine Rusinko, Department of Modern Languages and Linguistics, UMBC, Baltimore, MD 21250, USA, (e-mail: rusinko@umbc.edu), 1 екземпларь: Doc. PhDr. Valerij Kupka, Važecká 12, 080 05 Prešov, Slovakia.

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки. Реалізоване з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Култура народностных меншын 2010. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Adresa:

Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 051/772 56 29. Реґістрачне ч. **EV 327/08, МІС 49 438**. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusyn a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2